LIÊN HIỆP CÁC HỘI VĂN HỌC NGHỆ THUẬT VIỆT NAM
HỘI VĂN HỌC NGHỆ THUẬT CÁC DÂN TỘC THIỂU SỐ VIỆT NAM

NHIỀU TÁC GIẢ
VŨ QUANG DŨNG
(Tuyển chọn, giới thiệu)

GIỚI THIỆU TÁC PHẨM SỬ THI TÂY NGUYÊN

(SỬ THI CHĂM - RA GLAI - XƠ ĐĂNG)

NHÀ XUẤT BẢN HỘI NHÀ VĂN

LIÊN HIỆI CÁC HỘI VĂN HỌC NGHỆ THUẬT VIỆT NAM
HỘI VĂN HỌ NGHỆ THUẬT CÁC DÂN TỘC THIỂU SỐ VIỆT NAM

NHIỀU TÁC GIẢ
VŨ QUANG DŨNG
(Tuyển chọn, giới thiệu)

GIỚI THIỆU TÁC PHẨM SỬ THI TÂY NGUYÊN

(Sử thi Chăm - Ra Glai - Xơ Đăng)

NHÀ XUẤT BẢN HỘI NHÀ VĂN

ĐỀ ÁN BẢO TỒN, PHÁT HUY GIÁ TRỊ
TÁC PHẨM VĂN HỌC, NGHỆ THUẬT
CÁC DÂN TỘC THIỂU SỐ VIỆT NAM

Cố vấn Ban Chỉ đạo: Nhà thơ Hữu Thỉnh
Chủ tịch Liên hiệp các Hội Văn học nghệ thuật Việt Nam

BAN CHỈ ĐẠO

1 Nhà văn Tùng Điển (Trần Quang Điển)	*Trưởng ban*
2 Nhà nghiên cứu, TS. Đoàn Thanh Nô	*Phó Trưởng ban*
3 TS. Trịnh Thị Thủy	*Phó Trưởng ban*
4 Nhạc sĩ Nông Quốc Bình	*Ủy viên kiêm Giám đốc*
5 GS.TS. Nguyễn Xuân Kính	*Ủy viên*
6 PGS.TS. Lâm Bá Nam	*Ủy viên*
7 ThS. Vũ Công Hội	*Ủy viên*
8 ThS. Phạm Văn Trường	*Ủy viên*
9 ThS. Nguyễn Nguyên	*Ủy viên*
10. ThS. Nguyễn Ngọc Bích	*Ủy viên*

Giám đốc

Nhạc sĩ Nông Quốc Bình

LỜI GIỚI THIỆU

Ủy ban toàn quốc Liên hiệp các Hội Văn học nghệ thuật Việt Nam là tổ chức chính trị - xã hội - nghề nghiệp, thành viên của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, mái nhà chung của các Hội Văn học nghệ thuật cả nước. Liên hiệp gồm 74 tổ chức thành viên với tiên 45.000 hội viên là văn nghệ sĩ thuộc các Hội Văn học nghệ thuật chuyên ngành Trung ương và các Hội Văn học nghệ thuật tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương, trong đó có Hội Văn học nghệ thuật các Dân tộc thiểu số Việt Nam.

Trải qua gần 25 năm hình thành và phát triển, đến nay Hội Văn học nghệ thuật các Dân tộc thiểu số Việt Nam đã có hơn một nghìn hội viên, trong đó gần 600 hội viên là người dân tộc thiểu số hoạt động tại 34 tổ chức cơ sở và các chi hội, tỉnh thành hội trong cả nước. Trong giai đoạn từ năm 1999 đến nay, được sự quan tâm của Đảng và Nhà nước, đã có hàng nghìn công trình, tác phẩm văn học, nghệ thuật các dân tộc thiểu số Việt Nam được sưu tầm, nghiên cứu, biên dịch, sáng tạo.

Bộ sách này là một phần của Đề án "Bảo tồn, phát huy giá trị tác phẩm văn học, nghệ thuật các dân tộc thiểu số Việt Nam", với mục tiêu là thực hiện chính sách dân tộc của Đảng, Nhà nước nhằm bảo tồn, phát huy giá trị tác phẩm văn học, nghệ thuật các dân tộc thiểu số Việt Nam; quảng bá di sản văn hóa các dân tộc thiểu số Việt Nam với bạn bè thế giới; góp phần xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc và xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân tộc, thúc đẩy tiến trình đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước và hội nhập quốc tế; bổ sung nguồn tài liệu phục vụ công tác giảng dạy, nghiên cứu, trao đổi, giao lưu và phát triển văn hóa giữa các tộc người, nhân dân trong và ngoài nước, với cộng đồng quốc tế.

Bộ sách là kết quả từ kho tài liệu hàng nghìn công trình, tác phẩm đã được nghiên cứu, sưu tầm, biên dịch, sáng tạo qua nhiều thế hệ tác giả, nghệ nhân, hội viên của Hội Văn học nghệ thuật các Dân tộc thiểu số Việt Nam.

Trong quá trình thực hiện bộ sách, Ban Chỉ đạo mong nhận được góp ý của quý bạn đọc gần xa.

TM. BAN CHỈ ĐẠO
TRƯỞNG BAN

Nhà văn Tùng Điển
Phó Chủ tịch Thường trực
Liên hiệp các Hội Văn học nghệ thuật Việt Nam

LỜI MỞ ĐẦU

Sử thi (theo tiếng Hy Lạp: *épos;* tiếng Anh: *epic;* tiếng Pháp: *épopée). Từ điển tiếng Việt* định nghĩa "sử thi" là: "Tác phẩm lớn thuộc loại văn tự sự, miêu tả sự nghiệp của những người anh hùng và các sự kiện lịch sử lớn"[1]. Người Ê Đê gọi trường ca là *khan (akhan, k'han, ghan*); người Mơ Nông gọi là *ot n'trong* (hoặc *ót ndrông, ót nrông);* người Ba Na gọi là *h'amon*; người Gia Rai gọi là *hri;* người Xơ Đăng gọi là *tói kia rnghia;* người Chu Ru gọi là *khau tr'o car,* người Chăm gọi là *akhan;* Ra Glai gọi là *akha jur car,...*

Sử thi Tây Nguyên được thế giới biết đến với tác phẩm *Đăm Xăn* do L.Sabatier công bố bản dịch bằng tiếng Pháp tại Paris năm 1927. Sáu năm sau, L.Sabatier công bố lần thứ hai tác phẩm *Đăm Xăn* in ở tạp chí của

(1) Hoàng Phê chủ biên (2014), *Từ điển tiếng Việt,* in lần thứ sáu, có sửa chữa và bổ sung, Nxb. Đà Nẵng và Trung tâm Từ điển học, Đà Nẵng - Hà Nội, tr. 1135.

Viện Viễn đông bác cổ. Trong lần công bố này, "có in tiếng Ê Đê, dịch từng từ, dịch toàn bộ chú thích và giới thiệu.

Năm 1955, trên tạp chí của Viện Viễn đông bác cổ, sử thi *Đăm Di* do Đôminich Ăngtômacki (Dominique Antomarchi) sưu tầm, Giócgiơ Côngđôminát (Georges Condominas) công bố và viết giới thiệu.

Năm 1957, tại Hà Nội, tác phẩm *Đăm Xăn* được Đào Tử Chí dịch từ tiếng Pháp ra tiếng Việt, công bố trên tạp chí Văn nghệ với tên gọi *Bài ca chàng Đam San*. Sau đó năm 1959, tác phẩm này được Nhà xuất bản Văn hoá in thành sách.

Năm 1963 tại Hà Nội, sách *Trường ca Tây Nguyên* được xuất bản, gồm 5 tác phẩm, chủ yếu của đồng bào Ê Đê: "Xing Nhã", "Đăm Di", "Khinh Dú", "Đăm Đơroan", "Y Prao". Do đất nước còn chia cắt, lại đang có chiến tranh, bản chất thể loại của các tác phẩm chưa được nhận thức đầy đủ, việc sưu tầm chưa thật hoàn chỉnh, khi công bố chưa có bản phiên âm tiếng dân tộc[1].

---

(1) Y Điêng, Y Yung, Kơxo Blêu, Ngọc Anh dịch, Y Ngông Niê Kđăm giới thiệu (1963), *Trường ca Tây Nguyên*, Nxb. Văn học, Hà Nội. Sách này còn có tác phẩm "Y Ban". Theo GS. Phan Đăng Nhật, nó không phải là sử thi.